

مروری بر کتاب نظریه تاریخ شفاهی

✘ تألیف و ترجمه
آزاده نوردی

«تاریخ شفاهی» به مثابه ابزاری است اساسی برای هر پژوهشگری که تاریخ گذشته نزدیک را مطالعه می‌کند. این دانش یا فن، در زمره رشته‌های نوین دانشگاهی و حوزه‌های مطالعاتی مدرن است. گرچه تاکنون آثار متعددی در این قالب انتشار یافته و مخاطبان زیادی نیز جلب خود نموده‌است، اثری که به چهارچوب‌های تئوریک و مبانی نظری این گونه پردازد کمتر دیده شده‌است. شاید یکی از علل این امر، بین‌رشته‌ای بودن و گسترده بودن آن در دو حوزه تاریخ و ادبیات است. تاریخ شفاهی نه تنها در ایران، بلکه در جهان به ویژه پس از جنگ جهانی دوم گسترش بیشتری یافته و نمونه‌های موفقی از آن هر ساله منتشر می‌شود که مخاطبان بسیاری هم دارد؛ سربازانی که به خانه برگشتند یا سیاستمدارانی که روزگارشان به سر آمده، خاطرات خود را نقل کرده و از روزهایی سخن گفته‌اند که تا پیش از آن برای دیگران رمزآلود بود. کشف تجربیات نویی از زندگی بشر در موقعیت‌های مختلف به ویژه در جنگ که همه ما را با انسان جدیدی آشنا می‌کند، عمدتاً بیشترین انگیزه برای مخاطبان این دسته از آثار است.

✘ در کنار این تجربیات، آثار متعددی نیز برگرفته از این آثار با رویکردهای مختلف به دیگر زبان‌ها منتشر شده است. «نظریه تاریخ شفاهی» نوشته لین آبرامز از جمله آثاری است که تلاش دارد به بررسی چهارچوب‌های این گونه ادبی پردازد. لین آبرامز، متولد 1960، استاد تاریخ مدرن و رئیس دانشکده علوم انسانی دانشگاه گلاسکو است. حوزه تخصصی وی تاریخ زنان و روابط جنسیت در بریتانیا از قرن هجدهم است، اما از او تاکنون سه اثر منتشر شده که «نظریه تاریخ شفاهی» از جمله آنهاست. این کتاب حاصل تدریس او به دانشجویان کارشناسی در دانشگاه گلاسکو است که به گفته او، ترکیبی است از کاربرد عملی فنون تاریخ شفاهی همراه با تحلیل‌های نظری نتایج آن.

این کتاب، اولین اثری است که نگاهی جامع و منظم به نظریه تاریخ شفاهی افکنده و اطلاعات تئوریک لازم را در قالبی سهل‌الوصول در

دسترس خواننده قرار می‌دهد. این کتاب در هشت فصل برپایه مضامینی بنیادین از جمله تبدیل رویه عملی به نظریه، خصوصیات تاریخ شفاهی، خود، ذهنیت و بیناذهنیت، خاطره، روایت، هنراجرا و قدرت و توانمند سازی، شکل گرفته‌است. هر فصل توضیح روشن و عامه فهمی از روش‌های مختلف نظری را ارائه می‌دهد، آن‌ها را با مثال‌هایی از زمینه غنی تاریخ شفاهی منتشر شده نشان می‌دهد و پیشنهادهایی عملی پیش روی مورخ شفاهی می‌نهد. علاوه بر آن این کتاب حاوی واژه نامه اصطلاحات و مفاهیم کلیدی نیز می‌باشد. کتابی که آبرامز نوشته است، ترکیبی است از مطالعه نظریه‌پردازان و مشاهدات پزشکان و همچنین نمونه‌های گسترده‌ای از آثاری در زمینه تاریخ شفاهی از سراسر جهان. می‌توان گفت این اثر، نخستین توصیف تلفیقی از نظریه تاریخ شفاهی است. برای مورخان، متخصصان و دانشجویان حوزه تاریخ شفاهی چه آنان که با تجربه هستند و چه تازه کار در این رشته، مطالعه این کتاب بسیار سودمند خواهد بود. در نهایت این که «نظریه تاریخ شفاهی» نوشته لین آبرامز از جمله آثاری است که تلاش دارد به بررسی چهارچوب‌های این گونه ادبی بپردازد. انتشار این کتاب مورد استقبال بسیاری از استادان حوزه ادبیات و تاریخ جهان قرار گرفته است.

خوشبختانه کتاب «نظریه تاریخ شفاهی» نوشته لین آبرامز با ترجمه علی فتحعلی آشتیانی از سوی انتشارات سوره مهر در شمارگان 1250 نسخه و در 421 صفحه منتشر و روانه بازار کتاب شده است.